
Levenslang leren becijferd: wie, wat en waarom (niet)?

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Planning en Statistiek, VRIND 2001.¹

Reeds sinds het begin van de jaren negentig is het thema van levenslang leren nadrukkelijk aanwezig op nationale en internationale beleidsagenda's. Men geraakt er steeds meer van overtuigd dat onderwijs en opleiding tijdens het gehele leven niet alleen de economische concurrentiekracht en de inzetbaarheid verhogen, maar ook sociale uitsluiting tegengaan. Ook in Vlaanderen, waar de overheid exclusief bevoegd is voor onderwijs, permanente vorming en beroepsopleiding, is men zich terdege bewust dat niet alleen een levenslang, maar ook een levensbreed leren dient uitgebouwd te worden.

Op 7 juli 2000 keurde de Vlaamse regering het actieplan 'Een leven lang leren in goede banen' goed. Dit plan vormt de eerste aanzet om een gemeenschappelijk, gecoördineerd en geïntegreerd beleid vorm te geven. Initiatieven ontwikkeld door verschillende ministers worden erin gebundeld. Uitgangspunt is dat iedere burger kansen tot ontplooiing moet krijgen, en dit zowel op persoonlijk, professioneel, cultureel als maatschappelijk vlak.

Eén van de actiepunten uit dit plan is dat in bestaande onderzoeksprogramma's toenemende aandacht moet gaan naar het thema 'een leven lang leren'. Ook de administratie Planning en Statistiek heeft dit ter harte genomen in de APS-survey van 2001 en een ad hoc module rond bijkomende opleidingen, vormingen en trainingen opgenomen. Dit moet toelaten om een eerste beeld te vormen over een aantal items die bij het thema levenslang leren aan bod komen zoals het profiel van de lerenden en niet-lerenden, soorten gevolgde opleidingen, motivatie om bijkomende opleiding te volgen, ervaren belemmeringen, enz.

APS-survey

De survey 'Culturele verschuivingen in Vlaanderen', kortweg de APS-survey genoemd, is een meetinstrument dat in opdracht van de Vlaamse regering door de administratie Planning en Statistiek is ontwikkeld. Jaarlijks wordt aan de hand van een *face-to-face-enquête bij een representatief staal van de Vlaamse bevolking* (1 500 personen tussen 18 en 85 jaar) gepeild naar de opvattingen, visies en verwachtingen van de Vlamingen.

Vanaf 2001 worden bepaalde maatschappelijk relevante thema's om de 2 of 3 jaar bevraagd en worden *actuele beleidsthema's* met een domeinoverschrijdend karakter ad hoc opgenomen in de APS-survey. Zo werd in 2001 ondermeer uitvoerig gevraagd naar deelname aan bijkomende opleidingen, vormingsactiviteiten of trainingen.

Lerenden

Profiel

In de APS-survey van 2001 werd aan de respondenten gevraagd of zij *de afgelopen 12 maanden één of meer bijkomende opleiding(en), vormingsactiviteit(en) of training(en) gevolgd* hebben die minstens 1 dag duurde(n). Iets meer dan 1 op 4 of 26,5% van de ondervraagden antwoordde bevestigend.

Opgesplitst *naar geslacht* volgde 30,1% van de mannen een bijkomende opleiding tegenover 22,8% van de vrouwen.

Een opdeling *naar leeftijd* toont aan dat de klasse van 25-34 jaar met 41,2% het meest bijkomende opleiding volgt. Dit is wellicht te verklaren door het feit dat in deze categorie heel wat mensen zitten die nog in het begin van hun loopbaan staan. Onderzoek toont aan dat er dan juist het meest van job veranderd wordt. Nieuwe werksituaties kunnen de behoefte aan bijkomende opleiding verhogen. Bij de oudere leeftijdscategorieën neemt de deelname aan bijkomende opleiding af. Bij de 75-plussers participeert nog nauwelijks 2,9% aan opleiding.

Ook *naar opleidingsniveau* vallen er duidelijke verschillen te noteren. Naarmate het opleidingsniveau hoger ligt, groeit ook de deelname aan bijkomende opleidingen. Zo volgde er 3,7% van de

groep die geen of lager onderwijs hebben genoten een bijkomende opleiding. Bij de mensen met een universitair diploma was dit 60,2%.

De antwoorden variëren eveneens met de *werksituatie* van de ondervraagde personen. Van zij die betaald werk hebben volgde 42,1% een bijkomende opleiding. Slechts 8,1% van de groep die geen betaald werk uitoefende, nam deel aan een bijkomende opleiding.

Tabel 1.

Profiel deelnemers aan bijkomende opleidingen, in %.

	ja	neen
Geslacht**		
mannen (n = 732)	30,1	69,9
vrouwen (n = 715)	22,8	77,2
totaal (n = 1 447)	26,5	73,5
Leeftijd***		
18-24 jaar (n = 162)	31,5	68,5
25-34 jaar (n = 250)	41,2	58,8
35-44 jaar (n = 291)	38,8	61,2
45-54 jaar (n = 252)	32,5	67,5
55-64 jaar (n = 197)	12,2	87,8
65-74 jaar (n = 188)	3,7	96,3
75+ jaar (n = 105)	2,9	97,1
totaal (n = 1 445)	26,5	73,5
Opleidingsniveau***		
geen/lager onderwijs (n = 355)	3,7	96,3
lager secundair (n = 295)	20,3	79,7
hoger secundair (n = 447)	29,5	70,5
nuho (n = 219)	53,9	46,1
univ (n = 83)	60,2	39,8
totaal (n = 1 399)	26,7	73,3
Werksituatie***		
betaald werk (n = 781)	42,1	57,9
geen betaald werk (n = 665)	8,1	91,9
totaal (n = 1 446)	26,5	73,5

Significantie: ** $p \leq 0,01$ en *** $p \leq 0,001$

Bron: APS-survey 2001.

Soort opleidingen

Aan de Vlamingen die bevestigend hebben geantwoord op de vraag of ze in de afgelopen 12 maanden

den één of meer bijkomende opleiding(en), vormingsactiviteit(en) of training(en) hebben gevolgd die minstens 1 dag duurde(n), werd vooreerst gevraagd aan welke opleidingen, vormingsactiviteiten of trainingen zij hebben deelgenomen.

Toepassingsgerichte opleidingen zijn het meest in trek (67,5%). De populairste opleiding is 'informatietoepassingen' (14,6%). Omgang met nieuwe ICT is immers zeer belangrijk om in de huidige kennismaatschappij mee te kunnen. Andere opleidingen

die het goed doen zijn 'informatica toegespitst op computersystemen en programmeren' (10,5%) en 'beroepsgeoriënteerde opleidingen' (9,1%). In deze laatste groep zitten opleidingen voor ondermeer metser, brood en banket, metaalbewerker, ...

In iets meer dan 2 op de 5 gevallen (41,7%) werd voor de bijkomende opleiding een wettelijk erkend diploma, getuigschrift, brevet of certificaat uitgereikt.

Tabel 2.

Bijkomende opleidingen naar aard, in %.

	Jobgericht (n=469) %	Niet-jobgericht (n=98) %
Toepassingsgerichte opleidingen		
Administratie	1,9	2,0
Algemeen secretariaat	0,9	–
Boekhouding	2,3	2,0
Onthaal	1,7	–
Personeelsbeleid	3,4	–
Commercieel beleid	3,2	2,0
Bedrijfs- en organisatiemanagement, administratief of financieel management	7,9	2,0
Informatica	11,1	7,1
Informatietoepassingen	14,9	11,2
Taalopleidingen	3,6	23,5
Communicatiebeleid	3,4	1,0
Andere toepassingsgerichte opleidingen	13,9	11,2
Beroepsgeoriënteerde opleidingen of aanvullende specialisaties		
Beroepsgeoriënteerde opleidingen	10,7	1,0
Aanvullende universitaire opleidingen	1,5	–
Aanvullende paramedische opleidingen	2,6	1,0
Opleidingen op sociaal vlak	3,2	3,1
Aanvullende opleidingen in de culturele sector	–	1,0
Aanvullende artistieke opleidingen	1,3	14,3
Andere aanvullende opleidingen	6,6	3,1
Andere vormen van opleiding, vorming of training		
Andere vormen van opleiding, vorming of training	6,0	14,3
Totaal	100,0	100,0

Bron: APS-survey 2001.

Van het aantal gevolgd bijkomende opleidingen waren er meer dan 4 op 5 (82,7%) bedoeld om de huidige job beter te kunnen uitvoeren, om een andere job te vinden of om werk te vinden in het algemeen. Dit ligt in lijn met de idee van het *behoud en de verbetering van de inzetbaarheid middels bijkomende opleiding en vorming*. Prioritair bij deze jobgerichte opleidingen zijn wederom informaticatoepassingen (14,9%) en informatica (11,1%).

Bij *niet-jobgerichte opleidingen*, die eerder persoons-, gezins- of gemeenschapsgericht zijn en dus niet rechtstreeks iets met een baan te maken hebben, zijn de taalopleidingen de absolute favoriet (23,5%). Daarnaast doen aanvullende artistieke opleidingen (14,3%) en informaticatoepassingen (11,2%) het ook niet slecht.

Jobgerichte opleiding

Aan de Vlamingen die één of meerdere jobgerichte opleidingen hebben gevolgd werd gevraagd welke zij de belangrijkste vonden. Ook hier scoren beroepsgeoriënteerde opleidingen (13,3%), informaticatoepassingen (12,5%) en informatica (11,1%) hoog.

Vervolgens werd gevraagd waarom die bijkomende jobgerichte opleiding voor hen het belangrijkste was. Het merendeel, ongeveer 63%, geeft te kennen dat ze daarmee hun job beter kunnen uitoefenen. Bijna 8% geeft aan dat de opleiding hen het best voorbereidt op een nieuwe jobinhoud.

Ongeveer 7 op de 10 respondenten beweren dat ze de via bijkomende opleiding verworven kennis en vaardigheden veel tot heel veel in de huidige werkomgeving gebruiken. Circa 8% zegt dat ze deze kennis en vaardigheden weinig tot helemaal niet benutten.

De belangrijkste jobgerichte opleiding werd in 47,3% van de gevallen op eigen initiatief gevolgd. Bij 1 op de 3 ondervraagden gebeurde dit op aanraden van de werkgever. Bij 12% van de belangrijkste jobgerichte opleidingen ging het om een verplichting; dit kon zowel wettelijk zijn als in opdracht van de werkgever.

Ongeveer 2 op 5 van de belangrijkste jobgerichte opleidingen werd verstrekt door de werkgever of een koepelorganisatie van werkgevers. Commerciële organisaties zoals bijvoorbeeld trainingsinstellingen en non-profit organisaties komen op de 2de en 3de plaats met respectievelijk 20,9% en 18,5%. Onder deze laatste categorie vallen zowel scholen als hogescholen en universiteiten.

Gevraagd naar wanneer de belangrijkste jobgerichte opleiding gevolgd werd antwoordde 56% van de respondenten dat dit tijdens de werkuren gebeurde, 23,6% zei dat dit buiten de werkuren georganiseerd werd en 20,4% gaf aan dat de lesuren zowel binnen als buiten de werkuren vielen.

Niet-lerenden

Profiel

Op de vraag of zij de afgelopen 12 maanden één of meer bijkomende opleiding(en), vormingsactiviteit(en) of training(en) gevolgd hebben die minstens 1 dag duurde(n) antwoordde iets minder dan 3 op 4 van de ondervraagde Vlamingen ontkennend.

Naar geslacht opgedeeld hadden 77,2% van de vrouwen en 69,9% bij de mannen geen bijkomende opleiding gevolgd. Indeling naar leeftijdsklassen laat zien dat het niet deelnemen aan bijkomende opleiding toeneemt met de ouderdom. Ook de opsplitsing naar opleidingsniveau laat markante verschillen zien. Naarmate het studieniveau toeneemt, daalt het percentage niet-lerenden. De verdeling naar werksituatie tot slot toont ook een significant verschil tussen diegenen met en zonder betaald werk.

Soort opleiding

Ongeveer 16% van de niet-lerenden gaf aan dat er in de laatste 12 maanden een opleiding of vorming was die ze graag gevolgd zouden hebben. Aan hen werd tevens gevraagd aan welk type opleiding ze dan graag zouden deelgenomen hebben. *Top 3 van de meest gegeerde opleidingen* waren: *informatica (32%), taalopleidingen (16%) en informaticatoepassingen (12,5%)*.

Belemmeringen

Te druk op het werk was de meest aangeduide reden door de respondenten om de opleiding niet te volgen in het afgelopen jaar. Andere veel aangehaalde redenen waren: *te druk ook buiten het werk, opleiding of vorming werd niet aangeboden in de directe omgeving of werd op een slecht tijdstip aangeboden*. Met deze en nog andere belemmeringen die door potentiële lerenden ervaren worden, zal het beleid rekening dienen te houden om impulsen te formuleren voor een leven lang leren.

Myriam Vanweddingen
Administratie Planning en Statistiek
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Noot

1. VRIND, het regionale indicatorenboek van de Vlaamse overheid, biedt jaarlijks naast informatie over de verschillende beleidsdomeinen ook een schets van de demografische ontwikkelingen, de macro-economische situatie van de Vlaamse economie in een internationale context en een beschrijving van de houding en gedragingen van Vlamingen ten aanzien van maatschappelijk relevante vraagstukken.

De gedrukte VRIND publicatie is te verkrijgen (15 euro voor editie 2001, oude versies zijn gratis) bij de administratie Planning en Statistiek, Boudewijnlaan 30, 1000 Brussel, fax 02/553.58.08, e-mail caroline.temmerman@azf.vlaanderen.be.

VRIND 2001 en de vorige edities kunnen ook als PDF file geconsulteerd worden op de website van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. U vindt daar tevens de cijferreeksen in de vorm van Excel tabellen (<http://www.vlaanderen.be/statistiek/vrind>).